

بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاههای پیام نور استان مازندران از

نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور

تاریخ دریافت مقاله: 90/1/30 تاریخ پذیرش مقاله: 90/6/23

انسیه بابایی¹، خدیجه خلیل نتاج²

چکیده

مقدمه: این پژوهش با هدف بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاههای پیام نور استان مازندران از نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور به مرحله اجرا درآمد.

روش: حجم نمونه در این بررسی شامل 760 دانشجوی پسر و دختر مشغول به تحصیل در سال 89-1388 در مقطع کارشناسی رشته‌های علوم انسانی بوده است که به روش خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. ابزارهای مورد استفاده در این بررسی شامل پرسشنامه ابعاد هویت- نسخه چهارم (AIQ-IV) و پرسشنامه محقق ساخت به منظور بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاههای پیام نور استان مازندران از نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، آزمون T و F به کار بسته شد.

نتایج: یافته‌ها بیان‌کننده این بود که 6.5 درصد از نمونه‌ها از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور آگاهی داشتند. مقایسه میانگینها در دو گروه دختران و پسران نشان داده است که تفاوت معناداری بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاههای پیام نور استان مازندران در متغیر هویت وجود دارد ($P < 0.01$).

کلید واژه‌ها: نمادها، پدیده‌های فکری، هویت.

¹- نویسنده مسئول: استادیار دانشگاه پیام نور مرکز ساری

www.SID.ir
e_babaei@pnu.ac.ir

²- کارشناس ارشد دانشگاه پیام نور مرکز بابل

Awareness of symbols of cults among the students in payame noor university-mazandaran

Babaie, E
Khalil nataj. Kh

Abstract

Introduction: The aim of the present study is to evaluate the awareness of symbols of cults among the students.

Method: Statistical population included all students in distance education Universities – mazandaran province. Sample size was 760 at the ages of 21-23 on 2011-12, and sampling method also was systematic cluster. Tools for data collection in this research were AIQ-IV questionnaire as well as awareness of symbols of cults questionnaire which made by researcher of this study.

Results: Analysis of the data shows that %6.5 of students were aware of symbols of cults. And also there is a significant difference between girls and boys students in identity ($P < 0.01$).

Keywords: Symbols, Cults, Identity.

مقدمه

امروزه پدیده‌های نوظهور فکری که در تقابل با فرهنگ‌های اصیل و ریشه دار تضادهای اجتماعی و فردی زیادی را برای افراد ایجاد کرده‌اند که از جمله این تضادها می‌توان مورد آماج قرار دادن هویت فردی و جمعی افراد در دوران نوجوانی و جوانی اشاره نمود. موضوع هویت¹، مورد علاقه بسیاری از حوزه‌های علمی همچون روانشناسی، جامعه‌شناسی و علوم سیاسی. اولین روان‌شناسی که شکل‌گیری هویت را مهم‌ترین عامل پیشرفت شخصی در دوره نوجوانی دانسته و آن را گامی بنیادی و حیاتی در جهت نیل به حیاتی شادمانه و مولد معرفی کرده اریکسون² است. از نظر او موفقیت در زندگی و دستیابی به اهداف و آرمان‌های انسانی در دوران بزرگسالی به نحوه‌ی شکل‌گیری هویت وابسته است که بیشتر در دوران نوجوانی و جوانی روی می‌دهد (لطف‌آبادی، 1379). از دیدگاه جامعه‌شناسان هویت معلول گفتگوهای فرد و جامعه می‌باشد. آنها تا حدودی می‌پذیرند که هویت معمولاً در نگرش‌ها و احساسات افراد آشکار می‌شود، اما معتقدند

که بستر شکل‌گیری هویت، زندگی جمعی می‌باشد (تون سند¹، تی فانی و بلگراو، 2000). در میان دیدگاه‌های جامعه‌شناختی نظریه‌ی کنش متقابل نمادین، بیش از دیگر دیدگاه‌ها به مسئله هویت و شکل‌گیری آن پرداخته است. براساس این دیدگاه "معناها" به طور کلی و هویت به طور خاص در جریان روابط متقابل با دیگران شکل می‌گیرد. جرج هربرت مید² نظریه‌پرداز برجسته این دیدگاه نظریات بدیعی در زمینه هویت ارائه می‌دهد. اگر بپذیریم که هویت پاسخی است به پرسش من کیستم؟ به نظر مید مجموعه ویژگی‌هایی که فرد برای خود برمی‌شمارد در تعامل با دیگران و در سطح جامعه شکل می‌گیرد (ریتزر³؛ رجوع شود به ثلاثی، 1377). از دید مانوئل کاستلز⁴ هویت، فرآیند ساخته شدن معنا بر پایه یک ویژگی فرهنگی یا یک دسته ویژگی‌های فرهنگی است که بر دیگر منابع "معنا" برتری دارند. بنظر وی همان گونه که نقش‌ها کار ویژه‌ها را سازمان می‌دهند، هویتها نیز به معنا سازمان می‌بخشند. از این دیدگاه هویت مفهومی است که دنیای درونی یا شخصی را با فضای جمعی اشکال فرهنگی و روابط اجتماعی ترکیب می‌کند. هویتها معناهایی کلیدی هستند که ذهنیت افراد را شکل می‌دهند و مردم به واسطه آنها نسبت به رویدادها و تحولات محیط زندگی خود حساس می‌شوند. مردم به دیگران که چه کسی هستند و مهمتر این که به خودشان نیز که چه کسی هستند و سپس می‌کوشند به گونه‌ای رفتار کنند که از آن کسی که تصور می‌کنند هستند، انتظار می‌رود (تاجیک، 1384).

مفهوم هویت در منابع جامعه‌شناختی امروزی تعریف دقیق تری پیدا کرده است. در فرهنگ جامعه‌شناسی بلک ول⁵ به معنی پنداشت فرد از کیستی و چیستی خود در ارتباط با افراد و گروه‌های دیگر تعریف شده که از طریق تعاملات اجتماعی فرد با دیگران در فرایند اجتماعی شدن تکوین (جانسون⁶، 2000). هویت با این مفهوم دارای طبقه بندی‌های عدیده‌ای است که مهم ترین آنها دو نوع هویت فردی و جمعی است. هویت فردی که گاه به دو صورت شخصی و نقشی مطرح می‌شود در مجموع به نوعی آگاهی اطلاق می‌شود که هر فرد در فرایند اجتماعی شدن و تعامل با دیگران درباره خود کسب می‌کند. این خود آگاهی به صورتی نسبتاً سازمان یافته به مثابه بخشی از نظام شخصیتی

1- Townsend, G. Tiffany, F. & Belgrave,

2- Mead, J. H

3- Ritzer, G

4- castells, M

5- Blackwell

6- Johnson, Allan G

(برآیند دیالکتیکی ذهن و عین) حائل و واسطه بین دنیای درونی و برونی فرد است و در هر حوزه یا میدان تعاملاتی، رابطه او را با خود و دیگران تنظیم و کنش‌هایش را هدایت می‌کند. این نوع هویت که توانایی فرد را در به کار بردن ضمیر مفرد "من" نشان می‌دهد معرف هویت و استقلال شخصی و نقشی فرد است و معمولاً "در پاسخ به این پرسش‌ها مطرح می‌شود" که من کیستم و چیستم؟ و افراد دیگر کیستند و چیستند؟" ولی هویت جمعی معرف احساس تعلق فرد به گروه‌های اجتماعی یا واحدهای جمعی نظیر خانواده، طبقه اجتماعی، قوم، ملت و احساس تعهد و وفاداری در برابر آنهاست. این نوع هویت که معمولاً با ضمیر جمع "ما" بیان می‌شود رابطه فرد را با گروه‌های اجتماعی تنظیم می‌کند و در برابر این پرسش‌ها مطرح می‌شود که "ما کیستیم و چیستیم؟ و گروه‌های دیگر کیستند و چیستند؟" (تونیس، 1381). در تحلیل انواع هویت‌های جمعی افراد و میزان احساس تعهد و وفاداری آنان به گروه‌هایی که خود را متعلق به آنها می‌دانند، با دیدگاه‌های نظری و منابع تجربی عدیده‌ای وجود دارد (عبداللهی، 1381). دیدگاه‌های نظری را می‌توان به دو دسته خرد و کلان تقسیم نمود. در ذیل دیدگاه‌های سطح خرد حداقل دو دیدگاه ارگانیزم‌گرایی و نمادگرایی قرار می‌گیرند. دیدگاه ارگانیزم‌گرایی یا رفتارگرایی، نظام شخصیتی، هویت فردی و جمعی افراد را در رابطه با عوامل زیستی - روانی نظیر احساسات و تمایلات فردی مورد بررسی قرار می‌دهد و دیدگاه نمادگرایی آنرا در رابطه با پنداشت‌ها و تفاسیر افراد تجزیه و تحلیل می‌کند. در دیدگاه‌های کلان به‌ویژه دیدگاه واقعیت اجتماعی، ویژگی‌های ذهنی و شخصیتی افراد بیشتر در ارتباط با شرایط و عوامل اجتماعی تبیین می‌شوند. امروزه در جامعه‌شناسی معاصر با پرهیز از دوگانه بینی‌های تلفیق‌گرایانه دیدگاه‌های خرد و کلان، تلفیق عوامل خرد و کلان مورد توجه خاص قرار گرفته است (عبداللهی، 1381).

با توجه به اهمیت هویت، هر کشوری ممکن است در ابعاد متفاوت جامعه شناختی و روان‌شناختی خود آسیب پذیر باشد و در مردمان آن کشور واکنش ایجاد کند و کارشناسان دینی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی را با چالشی رو به رو سازد. بنا به اظهار کارشناسان و گزارشات رسمی در کشور ما پدیده‌هایی فکری در کشور رو به رشد نهاده است و که البته این مسئله فقط در کشور ما مطرح نمی‌باشد بعنوان مثال از هندوستان افرادی به نام گورو¹

تبلیغاتی گسترده را در آمریکا و اروپا انجام داده‌اند و تحت عنوان ترویج عرفان هندوئیسم¹ پیروانی را به سوی خود جذب کردند. همچنین تعدادی از مرشدهای صوفیه نیز از کشورهای اسلامی، به ترویج تعالیم افراطی صوفیانه در غرب پرداختند. طالع‌بینی، جادوگری، غیب‌گویی، تمرینات معنوی ارتباط با ارواح و موجودات سایر سیارات، روش‌های درمانی و معالجه بیماری‌ها با داروهای طبیعی از کارکردهای این گروه‌های غیرمتداول مذهبی را شکل می‌داد (هانت²، 2003). در این رابطه هرگاه ابعاد هویتی یک شخص مطابقت خود را با محیط و نیازهای خود از دست بدهد و یا نتواند در نظام فرهنگ خودی جذب شود، میزان اثر پذیری فرد از فرهنگهای دیگر افزایش می‌یابد و احتمال نفوذ عناصر فرهنگی بیگانه برای شکل دهی ابعاد هویتی افزایش می‌یابد زیرا که در این صورت احساس تعلق خاطر به ارزشهای خودی کمتر احساس می‌شود. امروزه گروههای اقلیت در اروپا دیده می‌شوند که با هدف گیری فرهنگ خودی به عنوان یک مسئله اجتماعی از سوی کارشناسان اجتماعی در نظر گرفته می‌شوند که در گذشته به صورت شرایطی تعریف می‌شدند که در آن عده‌ای از افراد هنجارهای اجتماعی را که به گونه‌ای قابل احترام بود، تغییر می‌دادند (ریچاردسون و اینتروویگن³، 2001).

پروفسور استیو بروس⁴ (1996) استاد جامعه‌شناسی دانشگاه ابردین اسکاتلند بریتانیا که آثاری درباره سکولاریسم در جهان غرب دارد، اظهار می‌دارد که این گروه‌ها اعتقاداتی روشن و مشخص ندارند و در حاشیه جوامع غربی قرار گرفته که ابعاد جوامع سکولار معاصر غربی را تأویل معنوی می‌نمایند.

مفهوم تاثیرگذاری بر هویت افراد چه در دراز مدت و چه در کوتاه مدت به شیوه‌های گوناگون، دانش عملیات روانی را در بردارد. عملیات روانی به عنوان فعالیتی تعریف شد که میتوان مفهوم آن را در آیین‌نامه رزمی مارس 1955 ارتش امریکا مشاهده نمود: "عملیات روانی استفاده دقیق و طراحی شده از تبلیغات و دیگر اعمالی است که منظور اصلی آن تأثیرگذاری بر عقاید، احساسات، تمایلات و رفتار دشمن، گروه بی‌طرف و یا گروههای دوست است به نحوی که پشتیبانی برای برآوردن مقاصد و اهداف می‌باشد" (شیرازی، 1376). آزمایشهای پاولوف دانشمند روسی بر روی بازتابهای شرطی در آغاز قرن بیستم و تفکرات روانشناسانی مانند ثورندایک، واتسن، جوزف ولپه و در

2-hinduism

3- Hunt

4- Richardson; Introvigne

5- Bruce.S

نهایت بر مبنای این تفکرات تئوری اسکینر (روانشناس) با عنوان نظریه رفتارگرایی جدید بنیاد نهاده شد که معتقد بود کنترل وسیع مردم و شرطی کردن دوباره آنها تنها راه حفظ جهان غرب است (پاگارد، 1370). این شیوه تأثیر بر دیگران می‌تواند مرحله عملیاتی‌سازی مفهوم عملیات روانی یعنی از قوه به فعل درآوردن دانش عملیات روانی باشد. پیچیدگی و قدرت اثربخشی ابعاد متفاوت عملیات روانی در گذر زمان رو به افزایش گذاشت. مهم‌ترین عامل گسترده‌گی، پیچیدگی و قدرت بالای تأثیرگذاری عملیات‌های روانی، در دهه‌های پایانی قرن بیستم میلادی، مدیون بهره‌برداری از علوم گوناگون، به خدمت گرفتن وسایل ارتباط جمعی، تبلیغات، استخدام پژوهشگران و صاحب‌نظران اندیشمند از سوی سیاست‌مداران و دست‌اندرکاران مسایل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در این عرصه بوده است. بعنوان مثال در تعریف دیپلماسی عمومی در فرهنگ واژگان اصطلاحات روابط بین‌الملل که در سال 1985 توسط وزارت خارجه امریکا منتشر شده اینچنین تعریف شده است: "دیپلماسی عمومی به برنامه‌های تحت حمایت دولت اشاره دارد که هدف از آنها اطلاع‌رسانی و یا تحت تأثیر قرار دادن افکار عمومی در کشورهای دیگر است. ابزار اصلی آن نیز انتشار متن، تصاویر متحرک، مبادلات فرهنگی، رادیو و تلویزیون و اینترنت است" (دیپلماسی عمومی امریکا، 1381). در اکثر بازیهای رایانه‌ای و فیلمهایی که با هدف خاص مثلاً "ارائه یک شیوه زندگی خاص یا تخریب یک فرهنگ خاص یا کم رنگ کردن یک فرهنگ خاص ساخته می‌شوند موارد بسیار زیرکانه‌ای دیده می‌شود که از نظر روانشناختی بطور آرام در ضمیر ناخودآگاه بیننده در طی یک مدت زمان نقش می‌بندد. مواردی چون تغییر چیدمان وسایل خانه و تنوع این محصولات، تغییر آرایش به دلخواه، انتخاب انواع لباس و پوشش مانند لباس ورزشی، لباس خواب، لباس میهمانی، انتخاب انواع موسیقی، تعاملات و روابط اجتماعی میان زن و مرد. همه این موارد ضریب تأثیر گذاری و نفوذ را بر اساس اصولی همچون اصول یادگیری مانند هم ذات پنداری، الگو سازی، تمرین، تکرار و پاداش و تقویت، بسیار بالایی برند (سونگ و آندرسون¹، 2001). در این راستا می‌توان به چند نمونه که جای تامل دارد اشاره نمود از جمله: ساخت فیلمهای سینمایی مانند: فتنه، تسلیم، سیصد. شرکت هایی هم وجود دارند که صرفاً با هدف قرار دادن یک فرهنگ یا یک ملت خاص مبادرت به ساخت بازی‌هایی می‌نمایند از آن جمله شرکت یوبی سافت اقدام به تهیه بازیهایی با عناوین فارسی چون

¹ - Song, E. H.-J., & Anderson, J. E

عقیده فدائیبون، آیین قاتل، آیین اساسین نموده است. در همه این عملیاتها از روش‌های پیشرفته روان‌شناسی، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی استفاده می‌شود تا الگوهای ارزشی، مصرفی، شیوه تفکر و زندگی مخاطبین خود را دگرگون ساخته تا به تبع این دگرگونی فرهنگی در درازمدت و بلندمدت بتوانند دگرگونی‌هایی را با توجه به هدف مورد نظر بدست آورند. در یک ربع قرن گذشته، نزدیک به 2500 گروه از گروه‌های غیرمتداول به نام دین در آمریکا و اروپا به سرعت به وجود آمدند. این گروه‌ها تغییراتی اساسی در اعتقاداتشان به وجود آوردند تا خود را با فرهنگ حاکم بر جامعه غربی کاملاً تطبیق نمایند. روش این گروه‌ها آن است که اعضای خود را بیشتر از بین جوانان جذب می‌نمایند. این گروه‌ها با توزیع مجلات، کتب، نوارهای سمعی و بصری، ایراد سخنرانی‌ها در هتل‌ها و مراکز شهری از ایده خود اقدام به ترویج افکار خود می‌نمایند (هانت¹، 2003). بیشتر این گروه‌ها به باورهای مذهبی تمدن‌های قدیم جهان، به ویژه دوران فراعنه مصر توجه خاص دارند و در کشورهای اروپا و آمریکا که کلیسا و مسیحیت در آنها تضعیف شده است، نفوذ می‌کنند (بین براید²، 1997). پروفوسور ویلسون برایان، استاد برجسته جامعه‌شناسی دانشگاه آکسفورد انگلستان، که مطالعاتی گسترده‌ای درباره گروه‌های بیگانه دینی انجام داده است این گروه‌ها را مظهر فردگرایی، اصالت فایده و تضادهای درونی می‌داند (برایان³، 1991). از ویژگی‌های این گروه‌ها آن است که رهبران این عقیده را ترویج می‌نمایند که پیروان آنها از ارتکاب گناه و خلاف نباید در خود هیچ‌گونه احساس حقارت و ندامت کنند و برای جذب جوانان در رده‌بندی تشکیلاتی گروه‌هایشان از زنان بهره‌می‌گیرند. بعضی از این گروه‌ها که فقط جادوگری را ترویج می‌کنند، اکثر زنانی را که طرفدار نظریه "فمینیسم" می‌باشند را جذب می‌کنند. پیروان این گروه‌ها را "زنان جادوگر"⁴ می‌نامند. آنان عمل جادوگری را برای زنان، "فمینیسم معنوی"⁵ می‌خوانند (هانت، 2003). این عقیده توسط یک نویسنده انگلیسی به نام جرالده گارنر⁶ در اواخر دهه 1940 ترویج گردید. وی یک فراماسون بود و در موضوع جادوگری دو کتاب با عنوان "جادوگری امروز"⁷ و "سایه‌ها"⁸ را تألیف نمود. فراماسون‌ها

1- Hunt

2- Bainbridge

3- Brayon

1- Brayon
2- Witchcraft

3- Spiritual Feminism

4-Gardner.G

5- Witchcraft Today

برای مبارزه با دین همیشه از خرافات به عنوان جنبه‌های معنوی ترویج نموده‌اند و در این زمینه "باشگاه آتش جهنم" را در قرن هیجدهم میلادی در سراسر انگلستان تاسیس کرده بودند که در آن اعمال منافی عفت توسط اعضای آن صورت می‌گرفت (یحیی¹، 2003). نوع دیگر از تاثیر و انتشار مکاتب را در بازگشت سربازان اروپایی و آمریکایی به خانه‌هایشان در بعد از جنگ جهانی دوم دیده می‌شود. سربازان اشغالگر آمریکایی مستقر در ژاپن، در معرض تعالیم ذن (مکتبی بودایی که بر مدیتیشن و مراقبه تأکید می‌ورزد) قرار گرفتند و پس از بازگشتن از ژاپن فرقه‌های ذن را راه‌اندازی کردند. به نظر می‌رسد استراتژی این گروه‌ها جذب جوانان بوده و موفق شدند تعداد زیادی از جوانان را در این کشورها با تبلیغات گسترده با خود همراه نمایند. جوانانی که عضو فعال این گروه‌ها شدند شغل و کار خود را رها کرده و تمام وقت در اختیار گروه خود قرار گرفتند. با اوج گرفتن فعالیت‌های این گروه‌ها در اواخر دهه 1970 شماری از مؤسسات برای مبارزه با این گروه‌ها در آمریکا به وجود آمدند که فعال‌ترین آنها بنیاد آزادی شهروندان²، بنیاد خانواده آمریکایی³، شبکه بیداری از گروه‌ها، مؤسسه تحقیقات مسیحیت⁴، بنیاد لیوجی ریان⁵ و پروژه معنویت جعلی⁶ می‌باشند. این مؤسسات از سوی والدینی که فرزندان خود را با جذب در این گروه‌ها از دست داده بودند به وجود آمد. این مؤسسات مراکزی را برای برگرداندن فرزندان و اعضای این گروه به حالت اولیه و سروسامان دادن به آنها به وجود آوردند. در این مراکز، جوانان با مشاوره و گفتگو از گروه‌های مزبور جدا شده و به درون جامعه باز می‌گشتند. این مؤسسات با تحقیقات علمی خود اثبات کرده‌اند مراسم عبادی و زندگی در داخل گروه‌های یاد شده براساس شست و شوی مغزی انجام می‌شود و از این رو با کمک این مؤسسات، اعضای سابق این گروه‌ها چندین شکایت را به دادگاه‌های آمریکا ارائه کرده‌اند (لوکاس⁷، 2004؛ ص 238). انجمن روان‌شناسی آمریکا⁸ در سال 2002 این گروه‌ها را مخرب و ایجاد کننده تنفر در میان اعضای خود علیه جامعه معرفی کرد (لوکاس، 2004). در حال حاضر در آمریکا بیش از یک هزار نفر از محققان درباره

6- Book of Shadows

7- Yahya

8- Heaven's Gate

9- American Family Foundation

10- Christian Research Institute

11- Ryan Foundation

12- Spiritual Counterfeits Project

1- Lucas

2- American psychological Association

تأثیر مخرب این گروه‌ها تحقیقات انجام می‌دهند (لوکاس، 2004). در کشور کانادا نیز چندین مؤسسه برای مقابله با این گروه‌ها بوجود آمده است (لوکاس، 2004). گفتنی است که گروه‌های غیرمتداول مذهبی در کشورهای غربی که مسیحی پروتستان می‌باشند بیشتر نفوذ کردند زیرا در مذهب پروتستان به نام تفسیر انجیل و انجام اصلاحات در اعتقادات تاکنون 13200 فرقه به وجود آمده است. این گروه‌ها تا حدی هم توانستند در دیگر کشورهای مسیحی کاتولیک نیز نفوذ کنند و شاید یکی از دلایل آن دوری کلیسا از سیاست بوده که باعث کاهش قدرت اجتماعی آنها شده و نسبی‌گرایی و ناامیدی از آینده، باعث بحران‌های اجتماعی در جهان غرب شده است (هانت، 2003). یکی از روان-شناسان آمریکایی به نام پروفیسور "مارگارت سینگر" از اعضای انجمن روانشناسی آمریکا پس از تحقیقات خود درباره 300 نفر از اعضای سابق این گروه‌ها، نتیجه‌گیری نمود که آنها به دلیل عضویت در این گروه‌ها و انجام افعال غیرمتداول، دچار اضطراب، ترس، امراض قلبی، سخته و زخم معده شدند و بیش از 90 درصد آنها به همین دلیل از گروه‌های خود جدا می‌شوند. پروفیسور سینگر روش‌های این گروه‌ها را "متقاعدسازی اجباری" قلمداد می‌کند (سینگر¹، 1979). با توجه به مطالب ذکر شده و با تکیه بر دیدگاه‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی از مفهوم هویت و دانش عملیات روانی در روند شکل‌گیری و تأثیر بر هویت، پژوهش حاضر میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور استان مازندران از پدیده‌های فکری وارده به کشور و متغیر هویت را در دانشجویان بررسی کرده است. سئوالات اصلی این پژوهش عبارت است از:

- 1- میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور استان مازندران به تفکیک جنسیت از پدیده‌های فکری وارده به کشور به چه میزان می‌باشد؟
- 2- آیا بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران در متغیر هویت تفاوت معنا دار وجود دارد؟
- 3- آیا بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران در میزان آگاهی از پدیده‌های فکری وارده به کشور تفاوت معنا داری وجود دارد؟
- 4- آیا بین متغیر هویت و میزان آگاهی از پدیده‌های فکری وارده به کشور در بین دختر دانشگاه پیام نور استان مازندران به تفکیک جنسیت ارتباط معنادار وجود دارد؟

5- آیا بین متغیر هویت و میزان آگاهی از پدیده‌های فکری وارده به کشور در بین دانشجویان پسر دانشگاه پیام نور استان مازندران ارتباط معنا دار وجود دارد؟

روش

روش پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی بوده و به لحاظ روش، تحقیق پیمایشی از نوع مقطعی-توصیفی است.

جامعه آماری در این پژوهش دانشجویان دختر و پسر در مقطع کارشناسی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران در سال 89-1388 می‌باشد. دانشجویان رشته‌های علوم انسانی به دو دلیل به عنوان جامعه مطلوب انتخاب شدند. نخست اینکه به نظر می‌رسد پژوهش در زمینه آگاهی دانشجویان از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور بسیار کم می‌باشد، به علاوه رشته‌های علوم انسانی به عنوان رشته‌های مطلوب در نظر گرفته شد که این رشته‌ها بنا بر ماهیتشان همواره نگاه دقیق، علمی، نقادانه و زیرکانه به جریان‌ات فکری دارند، لذا بررسی میزان آگاهی دانشجویان این رشته‌ها می‌تواند به برنامه‌ریزان عرصه فرهنگی کمک نماید تا برآسیب شناسی ارزشهای وارداتی این پدیده‌ها بر روی نسل جوان تمرکز نمایند.

نمونه‌ها از بین جامعه آماری با تعداد 40229 (28400 نفر زن و 11829 نفر مرد) نفر به روش خوشه‌ای به تفکیک زن و مرد به تعداد 760 نفر با استفاده از فرمول کریجسی و مورگان (حسن زاده، 1382) انتخاب شده‌اند.

در این پژوهش به منظور بررسی متغیر هویت از پرسشنامه هویت-نسخه چهارم¹ (AIQ-IV) استفاده شد. این پرسشنامه تالیف چیک²، تروپ؛ چن و آندروود (1994) می‌باشد که در آن هویت فردی، گویای نقش هنجارها و ارزش‌ها و باورهای فرد در شکل‌گیری هویت وی می‌باشد (چلبیانلو و کاظمی، 1382). ضرایب پایایی این پرسشنامه در ایران به ترتیب طبق تحقیق به عمل آمده (بعد فردی 63%، بعد اجتماعی 67% و بعد جمعی 60%) عنوان شده است (جوکار و لطیفیان به نقل از چلبیانلو، 1382).

برای بررسی میزان آگاهی دانشجویان از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور از پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر 12 سؤال بر مبنای میزان آگاهی دانشجویان از تشکلهایی فکری با دست مایه‌های دینی و فلسفی متفاوت مانند فرقه راجنیش اوشو،

ساتیا سای بابا، مراقبه متعالی، هندویسم و گروه‌هایی که به ظاهر از تعالیم باطنی و علوم غریبه مشتق شده‌اند نظیر اکنکار، شیطان پرستی و عرفان سرخپوستی می‌باشد، استفاده شده است. روایی پرسشنامه با تایید صاحب نظران بدست آمد. برای محاسبه پایایی آن نیز تعداد 35 پرسشنامه بین جامعه آماری توزیع و با استفاده از آلفای کرونباخ، ضریب 0/71 برآورد گردیده است و برای پرسشنامه ابعاد هویت 0/93 بدست آمده است.

یافته‌ها

بررسی نتایج با توجه به سؤال اول پژوهش نشان داده است که در حالیکه بالاترین امتیاز در متغیر میزان آگاهی دانشجویان دانشگاههای پیام نور استان مازندران از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور 12 می‌باشد، هیچ یک از نمونه‌ها امتیازی بالاتر از 7 بدست نیاوردند. یعنی با توجه به نتایج، دانشجویان دختر و پسر دانشگاههای پیام نور استان مازندران از آگاهی زیادی درباره کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور برخوردار نیستند. در جدول 1 و 2 به ترتیب داده‌های توصیفی مربوط به میزان آگاهی دانشجویان از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور و تعیین فراوانی و درصد پاسخ به تفکیک گویه‌های میزان آگاهی ارائه شده است:

جدول 1: فراوانی و درصد امتیاز میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به

کشور در بین دانشجویان پسر و دختر دانشگاههای پیام نور استان مازندران

شاخص آماری میزان آگاهی	فراوانی F	درصد P
امتیاز 0	84	17/3
امتیاز 1	136	28
امتیاز 2	98	20/2
امتیاز 3	85	17/5
امتیاز 4	51	10/5
امتیاز 5	23	4/7
امتیاز 6	4	0/8
امتیاز 7	5	1
جمع	486	100

جدول 2: فراوانی و درصد پاسخ دانشجویان دختر و پسر به تفکیک گویه های میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده های فکری وارده به کشور

دختر		پسر		سئوالات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
27/98	146	12/76	62	عدد "666" نماد کدام فرقه است
0/82	4	1/03	5	"سفر روح" از اهداف کدام فرقه است؟
6/58	32	3/29	16	مبلغ "تانترا" کیست؟
0/21	102	11/11	54	شکل و نماد شیطان پرستی کدام است؟
2/47	12	2/26	11	"ازدواج معرفتی و معنوی" متعلق به کدام فرقه است؟
36/42	177	16/26	79	"سای بابا" اهل کجاست؟
12/96	63	6/38	31	کدام فرقه از تکنیک موسیقی "هوی متال" استفاده می کند؟
2/67	13	1/65	8	نویسنده کتاب رویا بینی کیست؟
1/85	9	1/02	5	"تی ام" چیست؟
3/7	18	2/06	10	لیندا گود من "نویسنده کدام کتاب است؟
2/06	10	1/65	8	ملک طاوس "برای کدام فرقه، مقدس است
16/05	78	4/53	22	نویسنده کتاب کیمیاگر کیست؟

طبق سئوال دوم پژوهش با این فرض که در متغیر هویت بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران تفاوت معنی‌داری وجود دارد، از روش آماری آزمون T مستقل استفاده شده است. جدول 3 نتایج حاصل از مقایسه میانگین‌ها را نشان می‌دهد. همانگونه که در جدول 3 نیز مشاهده می‌شود میانگین متغیر هویت در میان دخترها 139/22 و در میان دانشجویان پسر 132/75 بدست آمده است که طبق جدول، مقدار T محاسبه شده (3/79) از مقدار T بحرانی (2/576) در سطح اطمینان 99% ($\alpha < 0/01$) بیشتر است، به عبارتی، بین متغیر هویت دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام نور استان مازندران از نظر آماری معنادار است.

طبق سؤال سوم پژوهش با این فرض که در متغیر میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران تفاوت معنی‌داری وجود دارد، از روش آماری آزمون T مستقل استفاده شده است. جدول 4 نتایج حاصل از مقایسه میانگینها را نشان می‌دهد.

جدول 3: مقایسه متغیر هویت بین دانشجویان دختر و پسر

آماره‌های گروه				
معنی داری	T	میانگین	انحراف معیار	T بحرانی
0/01	3/79	139/22	16/75	2/576
		132/75	18/65	

جدول 4: مقایسه متغیر میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور بین دانشجویان دختر و پسر

آماره‌های گروه				
معنی داری	T	میانگین	انحراف معیار	T بحرانی
0/05	-0/965	1/94	16/75	1/96
		2/08	18/65	

همانگونه که در جدول 4 مشاهده می‌شود میانگین متغیر میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور بین دانشجویان دختر 1/94 و در میان دانشجویان پسر 2/08 بدست آمده است که طبق جدول، مقدار T محاسبه شده (-0/965) از مقدار T بحرانی (1/96) در سطح اطمینان 95% ($\alpha < 0/05$) کمتر است، عبارتی بین متغیر میزان آگاهی از جریان‌های فکری وارده به کشور بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه‌های پیام‌نور استان مازندران از نظر آماری معنی‌دار نمی‌باشد.

طبق سؤال چهارم پژوهش با این فرض که بین متغیر هویت و میزان آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور در بین دختران دانشگاه پیام‌نور استان مازندران ارتباط معنادار وجود دارد، از آزمون F جهت مقایسه تفاوت میانگینها استفاده شده است. جدول 5 نتایج حاصل را نشان می‌دهد.

همانگونه که در جدول 5 مشاهده می‌شود نتیجه بدست آمده نشان داده است که $F=0/015$ با سطح معنی‌داری $0/985$ از $F=3/02$ سطح معنی‌داری $0/05$ کمتر است، عبارتی بین متغیر هویت و میزان آگاهی دانشجویان دختر از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

جدول 5: آزمون F برای مقایسه تفاوت متغیر هویت در دانشجویان دختر با میزان آگاهی آنان از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور

سطح معناداری α	F	میانگن مجذورات	درجه آزادی df	مجموع مجذورات	
0/985	0/015	4/335	2	8/67	بین گروهی
		282/161	334	94241/64	درون گروهی

طبق سؤال پنجم پژوهش با این فرض که بین متغیر هویت و میزان آگاهی از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور در بین پسر دانشگاه پیام نور استان مازندران ارتباط معنی‌دار وجود دارد، از آزمون F جهت مقایسه تفاوت میانگینها استفاده شده است. جدول 6 نتایج حاصل را نشان می‌دهد:

جدول 6: آزمون F برای مقایسه تفاوت متغیر هویت در دانشجویان پسر با میزان آگاهی آنان از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور

سطح معناداری α	F	میانگن مجذورات	درجه آزادی df	مجموع مجذورات	
0/651	0/431	151/05	2	302/11	بین گروهی
		350/5	146	51171/71	درون گروهی

همانگونه که در جدول 6 مشاهده می‌شود نتیجه بدست آمده نشان داده است $F=0/431$ با سطح معنی‌داری $0/651$ از $F=3/06$ سطح معنی‌داری $0/05$ کمتر است، عبارتی بین متغیر هویت و میزان آگاهی دانشجویان پسر از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

حاضر اهمیت آگاهی دانشجویان از اکتب و نمادهای پدیده‌های فکری وارده به کشور را از آن جهت مهم می‌داند که با توجه به پدیده تهاجم فرهنگی در راستای خدمت به انجام

عملیات روانی که دامنه‌اش حوزه‌های مختلف از جمله حوزه‌های فرهنگی را در بر، عدم آگاهی می‌تواند در دراز مدت آسیبهای جبران ناپذیری را وارد نماید. نتایج این بررسی از جهت نقاط ضعف و آسیب قابل بهره‌برداری در عملیات روانی و تهاجم فرهنگی، قابل توجه است. بسیار قابل تأمل است که در این پژوهش، درصد بسیار بالایی از دانشجویان رشته‌های علوم انسانی از حداقل شناسایی عوامل و ابزارهای پدیده‌های فکری وارده به کشور اطلاعی نداشتند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که هیچ ارتباطی بین متغیر هویت و آگاهی از کتب و نمادهای پدیده‌های فکری ندارد در حالی که نتایج فونیکس¹ (2005)، پاهل و روسل² (2005)، آرچر³ و همکاران (2003، 2007)، بوهنر و وانکه⁴ (2004)، هوگه و واگن⁵ (2005)، بیزر و پتی⁶ (2005)، کاردس⁷ (2005)، سیالدینی و ساکارین⁸ (2005)، داتسون و حیات⁹ (2000)، کروک¹⁰ (2005) بر ارتباط بین عواملی مانند فرهنگ تجاری، لباس، موسیقی، آموزش در هویت دلالت داشته است. لیست کتاب‌های پرفروش در ایران مانند کتاب‌های نویسندگانی چون پائلو کوئیلو، کریشنا مورتی، کارلوس کاستاندا، لیندا گودمن و پال توییچل نشان می‌دهد که حضور برخی فرقه‌ها با تفکرات خاصی که بصورت مخفیانه و یا نیمه مخفیانه تحت عناوین گوناگون نظیر آموزش مدیتیشن و امثال آن به عضوگیری و فعالیت مشغولند، در جامعه ایران پررنگ می‌باشند و سیگنال‌های کاملاً معنی‌داری از رشد جریانات فکری تازه‌ای در ایران را نشان می‌دهد. در بررسی رضایی و همکاران (1390) بر روی دانشجویان دانشگاه مازندران نشان داده شده است که 55/9 درصد دانشجویان دانشگاه مازندران گرایش زیادی به پدیده‌های فکری وارده به کشور دارند و آزمون همبستگی در پژوهش همچنین نشان داد که میان متغیر قومیت‌گرایی و ابزار کسب اطلاعات دینی و گرایش به پدیده‌های فکری وارده به کشور رابطه معنادار وجود دارد. ریاحی (1390) در بررسی خود بر روی میزان گرایش جوانان به عضویت در عرفان‌های نوظهور نشان داد که بیش از 18 درصد از دانشجویان گرایش قوی نسبت به عرفان‌های نوظهور داشته‌اند، در حالی که تنها کمتر از 10 درصد آنها دارای گرایش

1- Phoenix

2- Pahl and Rowsell.

3- Archer, L

4- Bohner, G., & Wanke, M

5- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M

6- Bizer, G. Y. & Petty, R. E

7- Kardes, F. R.

1-Cialdini, R. B., & Sagarin, B. J

2- Dotson, M. J. & Hyatt, E. M.

3- Krok, D

ضعیف بوده‌اند و 72 درصد از گرایش متوسط برخوردار بوده‌اند. در این راستا لازم است نگاهی دوباره به عملیاتی‌سازی عملیات روانی داشت که در کاربردی کردن مبانی نظری عملیات روانی نقش اساسی دارد: 1- نقاط ضعف و آسیب پذیر (قابل بهره‌برداری) جامعه هدف 2- امکانات و تجهیزات جامعه هدف برای خنثی سازی اهداف مورد نظر در عملیات روانی و 3- ابزارهای مورد استفاده برای پیشبرد اهداف عملیات روانی. اگر بپذیریم هر تفکر وارداتی در کنار تبادل اندیشه‌ها، هیچگاه خالی از آسیب نخواهد بود، به نظر می‌رسد که فقدان آگاهی و شناخت دانشجویان آسیب شناسی خاص خود را نیز بدنبال داشته باشد که این عدم آگاهی به بروز رفتارهایی مغایر با فرهنگ خودی در موقعیت‌های گوناگون، توسط قشر جوان منجر می‌شود. آسیب شناسی عدم آگاهی می‌تواند به درک و اهمیت این مسئله رهنمون سازد که یکی از منافع برای تهاجم فرهنگی در راستای انجام عملیات روانی به جامعه اولاً" از طریق ورود پدیده‌های فکری همراه با همه ابزارهای آن بخصوص ابزارهایی مانند کتب، موسیقی، فیلم و ثانیاً" عدم آگاهی از نحوه ورود و در نهایت عدم آشنایی با چگونگی مقابله و شناسایی آسیب زایی این پدیده‌ها می‌باشد. در این راستا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی به چرایی و دلایل عدم آگاهی افراد جوان در مقوله جریان‌ات پدیده‌های فکری توجه کنند.

منابع

- رضایی، احمد؛ کابانی، نسیم؛ محمدی، آرزو. (1390). "بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با گرایش دانشجویان دانشگاه مازندران به جنبش‌های دینی جدید" مجموعه چکیده مقالات همایش ملی دین، دانشگاه و علوم انسانی. دانشگاه مازندران، ص 201.
- پاگارد، ونس. (1370). آدم‌سازان، ترجمه حسن افشار، تهران: انتشارات بهیجانی.
- تاجیک، محمدرضا. (1384). روایت غیریت و هویت در میان ایرانیان (چاپ اول). تهران: انتشارات فرهنگ گفتمان.
- تونیس، فردیناند. (1887). گماین شافت و گزشتافت در جامعه سنتی و مدرن. ترجمه منصور انصاری، تهران: انتشارات نقش جهان (1381).
- چلبیانلو، غلامرضا؛ کاظمی، حمید. (1382). "بررسی رابطه ابعاد هویتی با صفات شخصیتی در نوجوانان بزهکار بر اساس مدل 5 عاملی"، مطالعات تربیتی و روانشناسی، سال چهارم، شماره 1 (پیاپی 7)، بهار و تابستان 1382، ص 307.
- حسن‌زاده، رمضان. (1382). روشهای تحقیق در علوم رفتاری (چاپ دهم)، تهران: انتشارات ساوالان.

- دیپلماسی عمومی آمریکا و راهکارهای مقابله با آن. (1381). ویژه‌نامه سیاست‌نامه، اسفند، بنیاد فرهنگی پژوهشی غرب‌شناسی، شماره 2.
- روستائی، فواد. (1387). "فعالیت فرقه‌های شیطان پرستی در ایران"، روزنامه اعتماد ملی، 25 مهر.
- ریاحی، محمداسماعیل. (1390). "بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با میزان گرایش به عرفان‌های نوظهور در بین جوانان"، مجموعه چکیده مقالات همایش ملی دین، دانشگاه و علوم انسانی. دانشگاه مازندران، ص 210.
- ریترز، جورج. (1377). نظریه جامعه‌شناسی در دوره معاصر. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- شیرازی، محمد. (1376). عملیات روانی و تبلیغات مفاهیم و کاربردها، تهران: انتشارات سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
- عبداللهی، محمد. (1381). "گرایش دانشجویان بلوچ به هویت ملی در ایران"، مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره چهارم، شماره 4، صفحه 107.
- لطف‌آبادی، حسین. (1376). روانشناسی رشد کاربردی (چاپ اول)، تهران: انتشارات سازمان ملی جوانان.
- ورنون نوردبی، کالوین هال. (1386). راهنمای زندگی نامه و نظریه‌های روانشناسان بزرگ. ترجمه احمد به پژوه و نجف علی دولتی، تهران: نشر: منادی تربیت.
- Demirary, Emine & Curabay, sensu. (2008). Organizational commitment of Anadolu university open Education faculty students. *Intenational Journal of soial science*, 3, 335-361.
- Archer, L. and Yamashita, H. (2003). Theorising Inner City Masculinities. *Gender and Education*, 15 (3), pp.115-132.
- Archer, L., Hollingworth, S. and Halsall, A. (2007). University's not for me- I'm a Nikeperson: Urban, working class young people's negotiations of 'style', identity and educational engagement. *Sociology*, 41 (2), pp.219-237.
- Bainbridge, W. (1997). *The Sociotogy of Religioys Movements*. New York.
- Bizer, G. Y., & Petty, R. E. (2005). How we conceptualize our attitudes matters: *The effects of valence framing on the resistance of political attitudes*. *Political Psychology*, 26, 553-568.
- Bohner, G., & Wanke, M. (2004). Attitudes and attitude change. *Hove: Psychology Press*.
- Brayan, W. & Cresswell, J, Ed. (1991). *New Religious Movements: Challenge, and Response*, London: Routledge.
- Bruce, S. (1996). *Cathedrals to Cult*. Oxford: Oxford University Press, p. 45.
- Cheek, J. M., Smith, S.M., & Tropp, L. R. (2002). Relational

- identity orientation: A fourth scale for the AIQ. *Paper presented at the meeting of the Society for Personality and Social Psychology, Savannah, GA.*
- Cialdini, R. B., & Sagarin, B. J. (2005). Principles of interpersonal influence. In T. C. Brock & M. C. Green (Eds.), *Persuasion: Psychological insights and perspectives* (pp. 143–169). Thousand Oaks: Sage.
- Dotson, M. J., & Hyatt, E. M. (2000). Religious symbols as peripheral cues in advertising: A replication of the elaboration likelihood model. *Journal of Business Research*, 48, 1, 63–68.
- Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2005). *Social psychology*. Harlow: Pearson.
- Johnson, Allan G. (2000). *The Blackwell Dictionary of Sociology: A User's Guide to Sociological Language*, 2nd Edition. June 2000.
- Kardes, F. R. (2005). The psychology of advertising. In T. C. Brock & M. C. Green (Eds.), *Persuasion: psychological insights and perspectives* (p. 281–303). Thousand Oaks: Sage publication.
- Krok, D. (2005). *Perswazja w przekazie religijno-moralnym: Persuasion in religious and moral communication*. Opol Redakcja Naukowa WT UO.
- Hunt, Stephen J. (2003). *Alternative Religion : A Sociological Introduction*. Ashgate Hampshire U.K, pp 2, 4, 6, 41, 331.
- Lucas, Phillip & Rubins Tomas, Eds (2004). *New Religious Movements in the 21st Century*. London & New York: Routledge.
- Pahl, K. and Rowsell, J (2005) *Literacy and Education: The New Literacy Studies in the Classroom*. London,
- Paul Chapman. Phoenix, A. (2005) *Young People and Consumption: commonalities and differences in the construction of identities*. In: Tufte, B. et al *Frontrunners or Copycats*. Copenhagen, Copenhagen Business School Press.
- Richardson, James T; Introvigne, Massimo (2001). "Brainwashing" Theories in European Parliamentary and Administrative Reports on "Cults" and "Sects". *Journal for the Scientific Study of Religion*, Volume 40, Number 2, June 2001, pp. 143- 168(26).
- Singer, M. (1979). Coming out of the cults. *Psychology Today*, 72-82.
- Song, E. H., & Anderson, J. (2001). How violent video games may violate children's health. *Contemporary Pediatrics*, 25(5), 102-119. Retrieved February 24, 2011, from General Reference Center Gold via Gale. <http://find.galgroup.com/gtx/start>
- Townsend, G. Tiffany, F. & Belgrave, Z. (2000). The impact of personal identity and racial identity on drug attitude and use among African American. *Journal of Black Psychology*, Vol. 26.
- Yahya Harun. (2003). *Global Freemasonry*. Istanbul: Golbal Publishing, pp. 551-161